

КОМПЛЕКСНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОКАЗНИК

У статті основну увагу надано дослідженню оцінки інвестиційної активності індивідуальних учасників на фінансовому ринку України.

Важливим завданням визначення участі фізичних осіб в інвестиційному процесі є розробка комплексного кількісного показника, який дасть можливість достовірно оцінити параметри участі індивідуальних учасників у інвестиційних процесах на вітчизняному фінансовому ринку. Зазначимо, що зараз з цією метою використовуються певні показники, які характеризують ощадно-інвестиційні процеси на рівні фізичних осіб: заощаджувальна квота, масштаби володіння індивідуальними інвесторами різними фінансовими інструментами, частка фінансових інструментів у сукупних інвестиціях фізичних осіб і т.д. Зауважимо, що більшість з них, окрім заощаджувальної квоти та приросту фінансових інвестицій, не мають комплексного характеру і дають змогу детермінувати кількісні параметри інвестицій тільки на окремих сегментах фінансового ринку.

З врахуванням вищевикладеного, можна виокремити певні вимоги до змісту показника оцінки участі фізичних осіб у інвестиціях на фінансовому ринку України:

- комплексний характер - він повинен забезпечувати адекватне відображення усіх етапів інвестиційного процесу індивідуального інвестування на фінансовому ринку України: від формування заощаджень до безпосередньої купівлі фінансових інструментів;

- єдність - фінансовий ринок України функціонує як єдине середовище де індивідуальні учасники взаємодіють з іншими суб'єктами ринку, а на різних сегментах застосовуються єдині правила та механізми інвестування;

- автономність - врахування особливостей окремих сегментів фінансового

ринку України та різної природи фінансових інструментів.

Визначимо відповідність вищезазначених показників наведеним принципам. Отже, найчастіше для оцінки інвестиційних процесів індивідуального інвестування та на макrorівні є показник заощаджувальної квоти (як співвідношення приросту заощаджень населення до загальної суми його доходів) та норма накопичення (співвідношення інвестицій в основний капітал до ВВП).

Існуюча невідповідність запропонованих в науковій літературі показників потребам комплексної оцінки інвестиційної діяльності фізичних осіб на фінансовому ринку України визначає докорінного перегляду існуючих методичних та прагматичних підходів.

На наш погляд, базовими положеннями для розробки зазначеного показника є:

- по-перше, неоднорідність індивідуальних інвесторів та їх інвестиційних уподобань;

- по-друге, існування фінансових інструментів, на які можуть спрямовуватися заощадження індивідуальних інвесторів та широкого спектру фінансових послуг.

Виходячи з цього, можна сформулювати певні вимоги до показника оцінки активності індивідуальних інвесторів на фінансовому ринку (рис. 3.4).

Розглянемо наповнення запропонованих принципів побудови комплексного показника. *Принцип повноти* характеризує: по-перше, адекватне відображення інвестиційної діяльності фізичних осіб на усіх сегментах фінансового ринку, що доступні для інвестицій; по-друге, врахування максимальної кількості істотних факторів, які визначають формуван-

Світлана Красножон
к.е.н., доцент
кафедри
банківських
інвестицій
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

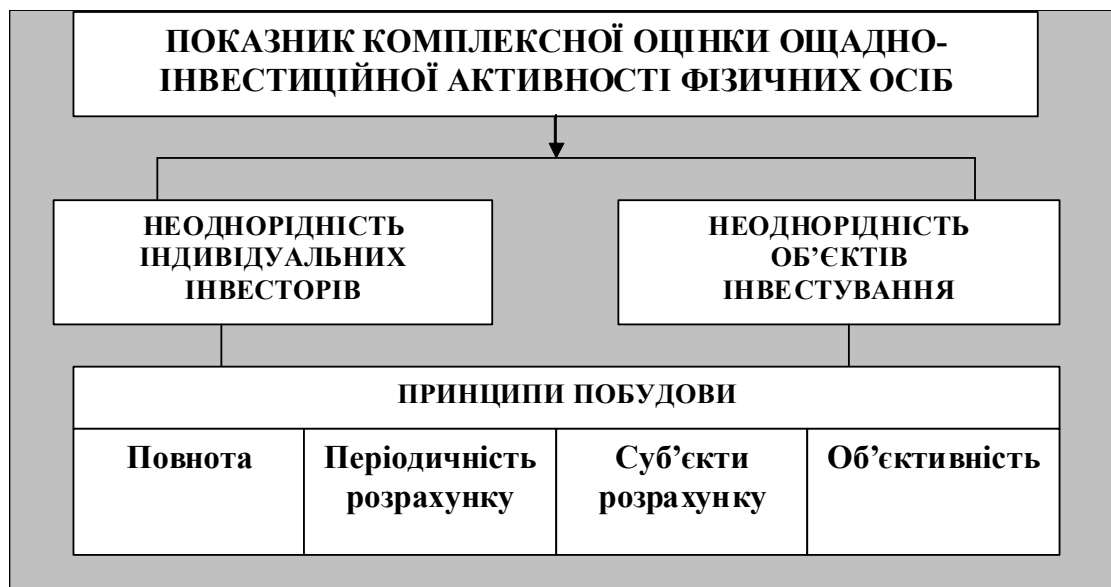

Рис. 1 Принципи побудови показника комплексної оцінки ощадно-інвестиційної активності фізичних осіб на фінансовому ринку України

Джерело: розроблено автором

ня заощаджень на рівні домогосподарств та їх спрямування в інструменти фінансового ринку. *Періодичність розрахунку.* Показник або його окремі компоненти необхідно розраховувати на основі кварталних, піврічних та річних звітів офіційних органів державної влади в Україні. Збільшення періодичності обрахунку показника створить передумови скорочення часового лагу між негативним впливом окремих факторів та реакцією на них державних органів влади або інших учасників фінансового ринку (саморегулювальних організацій, професійних об'єднань, фінансових інститутів). *Суб'єкти розрахунку.* На даному етапі в Україні відсутній єдиний регулятор фінансового ринку, відповідно доцільно на законодавчому рівні закріпити державний орган виконавчої влади та його повноваження щодо розрахунку запропонованого показника. В цьому контексті необхідно розглядати можливості поєднання потенціалу фахівців Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. На наш погляд, найбільш повно відповідає змісту показників діяльність Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку: по-перше, саме ДКЦПФР концентрує регуляторні можливості у сфері випуску та обігу цінних па-

перів; по-друге, існує позитивний досвід розрахунку інтегральних показників.

Принципу об'єктивності показника повинен адекватно відображати існуючий стан інвестиційної активності індивідуальних учасників та її динаміку.

Для вирішення зазначеного науково-практичного завдання пропонується впровадження у практику розрахунків інтегрального показника ощадно-інвестиційної активності індивідуальних учасників фінансового ринку (ОІАІУ).

Методичною основою для його розробки є єдність процесів формування інвестиційних ресурсів та вкладання їх в різні об'єкти інвестування. Таким чином, першочерговою задачею необхідно визначити чинники, які є значущими з погляду оцінки ощадно-інвестиційної активності фізичних осіб, при цьому вони розглядаються в двох площинах - формування інвестиційних ресурсів та їх подальше використання.

Інтегральний показник розраховується через використання середньозваженого значення сукупного значення впливу факторів формування інвестиційних ресурсів та сукупного впливу факторів їх використання. Зважаючи на той факт, що базисом для розрахунку показника є положення про рівнозначний їх вплив на інвестиційну активність індивідуальних учас-

ників, ваги відповідних груп факторів визначаються як 0,5. Базова формула для визначення Інтегрального показника оцінки інвестиційної активності індивідуальних учасників фінансового ринку виглядає наступним чином:

$$OIAIU = Z_i \times 0,5 + I_i \times 0,5 \quad (1)$$

Z_i - значення впливу факторів формування інвестиційних ресурсів;

I_i - значення впливу факторів інвестицій.

Останнім етапом у практичному розрахунку індексу є дослідження динаміки значень усіх 16 показників, її порівняння з динамікою інтегрального показника та виявлення факторів, що найбільш істотно впливають на діяльність індивідуальних інвесторів на фінансовому ринку. Весь процес розрахунку показника виглядає наступним чином:

1-й крок. Значення окремого факто-

ру визначається виходячи з індексу його зміни у порівнянні з попереднім роком за формулою:

$$I = \frac{F_t}{F_{t-1}} \quad (2)$$

F_t - значення показника у поточному році;

F_{t-1} - значення показника у попередньому році.

2-й крок. Визначення кількісного впливу окремого фактору на формування інвестиційних ресурсів або їх використання за формулою:

$$I = \left| \frac{F_t}{F_{t-1}} - 1 \right|; \quad (3)$$

3-й крок. Визначення характеру впливу фактора на оцінку інвестиційну активність фізичних осіб з використанням наступної методики (табл. 1).

Таблиця 1

Методика визначення впливу факторів на розрахунок інтегрального показника

Фактор	Кількісний вплив > 1	Кількісний вплив < 1
Розмір валового внутрішнього продукту з розрахунку на одну особу	+	-
Частка оплати праці найманих працівників у структурі ВВП за категоріями доходу	+	-
Рівень оподаткування доходів фізичних осіб	-	+
Рівень інфляції	-	+
Розмір чистого прибутку, змішаного доходу сектору домогосподарств	+	-
Частка домогосподарств з доходом нижче прожиткового мінімуму	-	+
Рівень не фінансових активів	-	+
Рівень безробіття серед населення працездатного віку	-	+
Сумарний обсяг випуску пайових та боргових цінних паперів	+	-
Номинальна вартість пакетів іменних цінних паперів у власності резидентів-фізичних осіб	+	-
Зобов'язання банків за коштами фізичних осіб на депозитному ринку	+	-
Залишок внесків на депозитних рахунках кредитних спілок	+	-
Залучені пенсійні внески до недержавних пенсійних фондів	+	-
Валові страхові премії за договорами страхування життя	+	-
Вартість укладених договорів із залучення фінансових активів фінансовими компаніями	+	-
Приріст фінансових активів	+	-

Джерело: розроблено автором

Щодо впливу окремих чинників на інтегральний показник, необхідно зазначити таке:

- найбільш істотним є вплив чинників у площині формування інвестиційних ресурсів, серед них слід особливо відзначити волатильність показника інфляції, рівень зростання нефінансових активів, рівень безробіття серед населення працездатного віку;

- у контексті впливу чинників інвестиційного характеру зазначимо наступне: у цілому всі показники сегментів фінансового ринку, на яких інвестують власні заощадження індивідуальні інвестори, до 2008 року демонстрували зростання, але при цьому необхідно враховувати, що окремі з сегментів розвиваються упродовж останніх 2-3 років, тому більш адекватними будуть показники, розраховані після стабілізації, коли ринки вийдуть з активної фази змін.

Запропоноване впровадження у практику інтегрального показника ощадно-інвестиційної активності індивідуальних учасників фінансового ринку (ОІАІУ) та методологічне підґрунтя його використання є єдністю процесів формування інвестиційних ресурсів та вкладання їх у фінансові інструменти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інвестиційний менеджмент [Текст]: Навчальний посібник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко. - Х.: Інжек, 2005. - 663 с.
2. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств [Текст] / Т.О. Кізіма. - К.: Знання, 2010.
3. Кудряшов В.П. Курс фінансів [Текст]: навч. посібник / В.П. Кудряшов. - К.: Знання, 2008. - 432 с.
4. Політична економія [Текст]: підручник / [Ю.В. Ніколенко, В.Я. Бобров, Л.С. Лісогор, Б.Т. Светлов та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Ніколенка; М-во освіти і науки України, Акад. муніципального управління. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 632 с.
5. Смагін В.Л. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки [Текст]: монографія / В. Л. Смагін. - К.: КНЕУ, 2008. - 227 с.
6. Теорія фінансів [Текст]: підручник / С.В. Бойко, Л.П. Гацька, В.В. Гошовська [та ін.]; під заг. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 574 с.